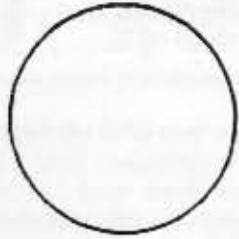
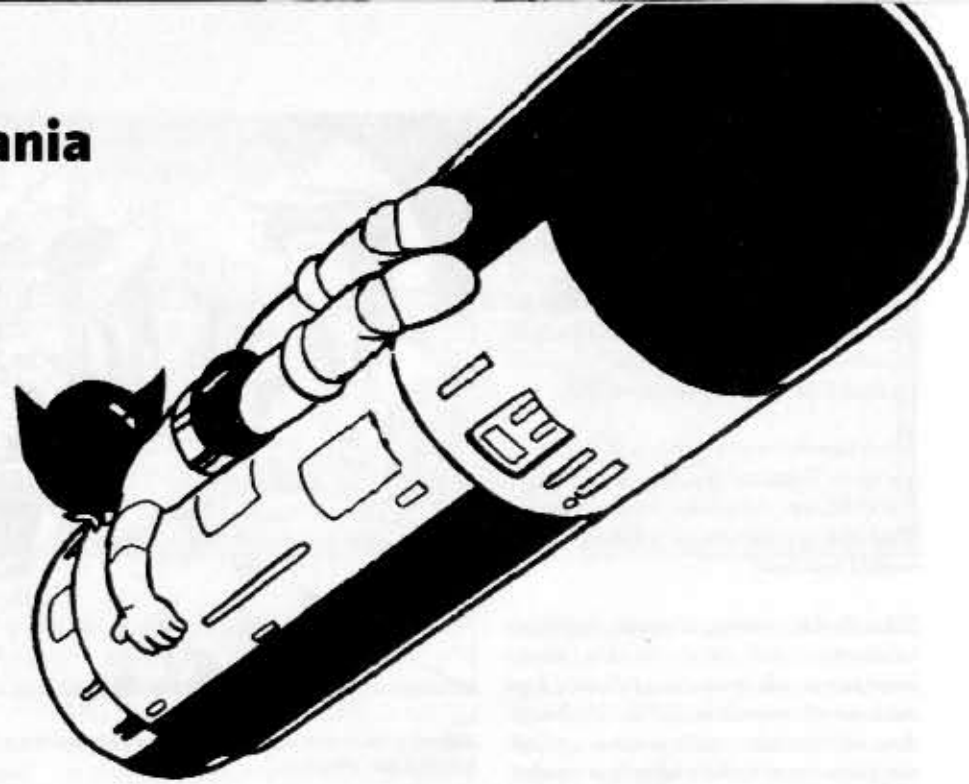

Mangamania

ASTRO BOY – AJATON ATOMIPINOKKIO

Ari-Matti Sarén

Japanilaiseen sarjakuvaan ei voi tutustua törmäämättä ennen pitkää Osamu Tezukan (1928-1989) tuotantoon. Jo hänen tuotantonsa laajuus pitää siitä huolen. Reilut 40 vuotta kestäneen uransa aikana Tezuka ehti piirtää yli 400 teosta, yhteensä noin 150 000 sivua sarjakuvaa. Monet näistä teoksista ovat mangakirjallisuuden rakastetuimpia klassikkoja.

Tezuka pyrki myös aktiivisesti kehittämään sarjakuvaa kaikin tavoin. Hän pyrki laajentamaan mangan aihevalikoimaa niin, että se ei rajoituisi pelkkään huumoriin ja yksinkertaisiin lasten seikkailutarinoihin. Hänen toostensa

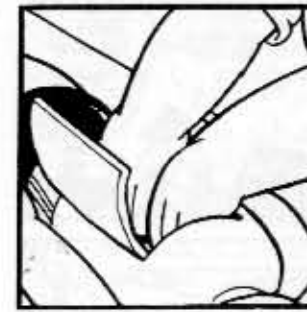
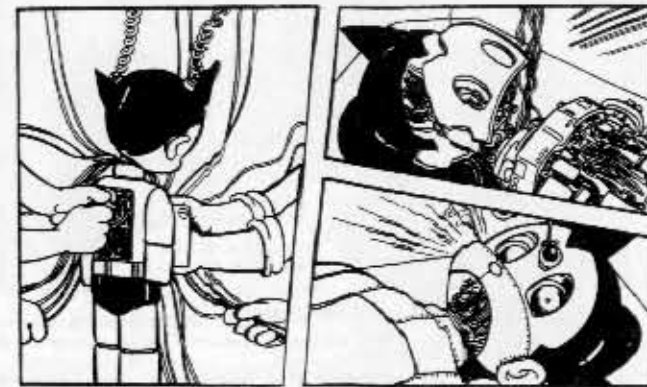
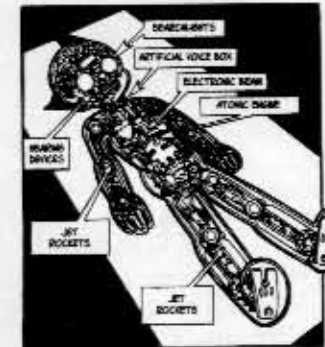
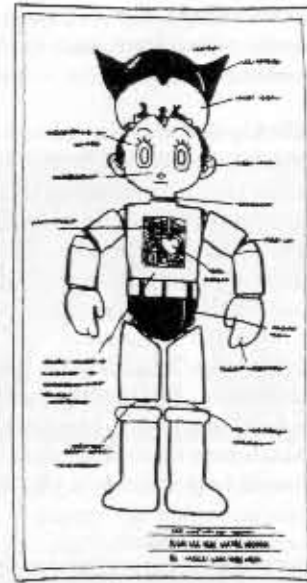
aiheet ulottuvatkin eläinsaduista venäläisten klassikkokirjojen sarjakuvasovituksiin ja syvällisiin uskonnollisiin pohdiskeluihin.

Laajentunut aihepiiri vaati myös itse sarjakuvakerronnan rikastuttamista. Etsiessään uusia tapoja kertoa tarinoita, Tezuka lainasi monia tekokeinoja rakastamastaan elokuvasta. Hän oli ensimmäinen japanilainen sarjakuvapiirtäjä, joka käytti säännöllisesti erilaisia kuvakulmia, lähi- ja kaukokuvia ja niin edelleen. Uusi, dynaamisempi sarjakuva otti yleisönsä hetkessä ja yleistyi nopeasti.

Tezukan roolia nimenomaan sarjakuvan uudistajana

korostetaan usein, mutta Tezuka oli myös uudistuja. Hän ei halunnut marginalisoida "klassikkoksi", vaan piti kunnia-asianaan tehdä sarjakuvaa, joka seurasi uusimpia trendejä ja lukijoiden mieltymyksiä. Selkeimmän tämän on havaittavissa hänen siirtymisestäään yhä realistisemmän piirrostyylin suuntaan.

Lännessä Tezuka on julkaistu lähinnä juuri noita myöhäistuotannon realistisempia töitä, mutta Japanissa hänen suosionsa perustuu edelleen ennen kaikkea 1950- ja 1960-lukujen seikkailusarjakuvuihin. Niistä ylivoimaisesti suosituin ja myös parhaiten ajan harn-

animaatioita, hän valitsi juuri Astro Boy'n ensimmäiseksi sankarikseen. Animoitu Astro Boy lensi länteen heti tuoreeltaan, mutta sarjakuvaversiota saatiin odotella näihin päiviin asti. Dark Horse on julkaissut Astroa tätä kirjoittaessa kuusi albumia.

Tezuka päivitti Astroja

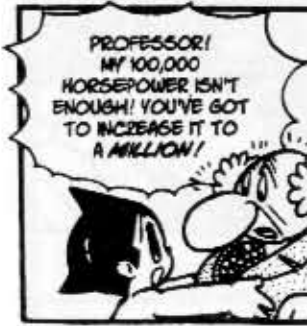
masta kestänyt on Tetsuwan Atom ("Mahtava Atomi") eli länsimaisittain Astro Boy.

Tästä 100 000 hevosvoimaa vahvasta pikku robotista onkin muodostunut yleisesti tunnettu kulttuuri-ikoni ja

samanlainen Tezukan "imperiumin" henkilöitymä kuin Mikki Hiirestä Disneylle.

Tezuka itse piti omansa päätyönään kesken jäänyttä löyhästi toisiinsa liittyvien tarinoiden sarjaa, jotka tunnetaan yhteisnimityksellä Hi no Tori. Hän

aloitti teoksen työstämisen jo 1950-luvulla ja työsti sitä aina kuolemaansa asti. Tätä leimallisesti budchalaista teosta ei ole kokonaisuudessaan länsimaissa julkaistu, mutta yksi osa siitä julkaistiin hiljattain Yhdysvalloissa nimellä Phoenix.

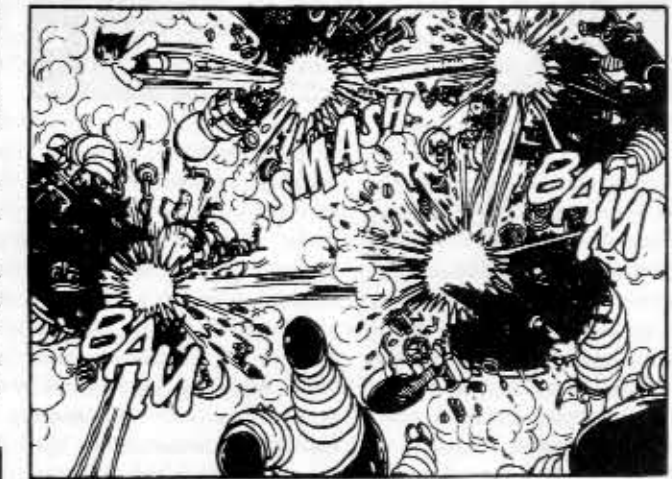
Astro Boy oli kuitenkin varsin läheinen hahmo myös Tezukalle itselleen. Kun hän toteutti pitkäaikaisen haaveensa ja ryhtyi tuottamaan

finen ilme yhtenevänä. Tezuka koki kehittyvänsä taiteilijana ja halusi kertoa itselleen läheiset tarinat niin hyvin kuin osasi – siis paremmin kuin sarjan alunperin ilmestyttyä.

Varsinkin Astro Boy'n osalta uudelleenpiirtämiseen

1963 ja toi samalla energiselle pikkurobotille paljon uusia ystäviä. Vanhojen tarinoiden tyyli poikkeaa kuitenkin niin paljon myöhemmistä, etteivät

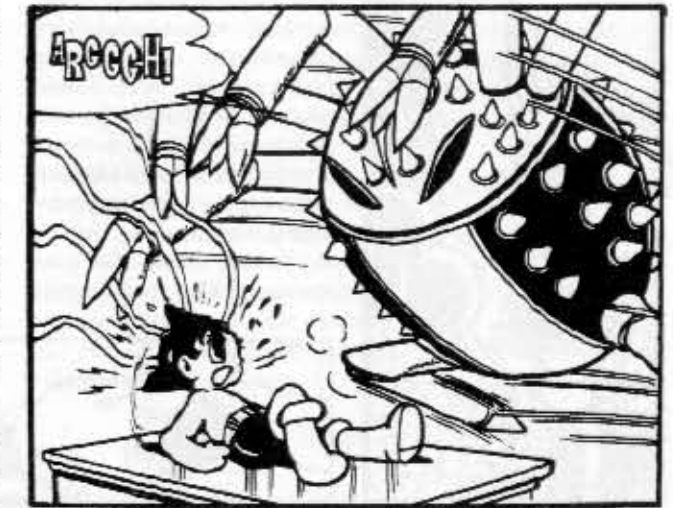
tosin ilmoitettu, joten pienellä vaivalla tarinat voi – ja kannattaakin – lukea alkuperäisessä järjestyksessä.

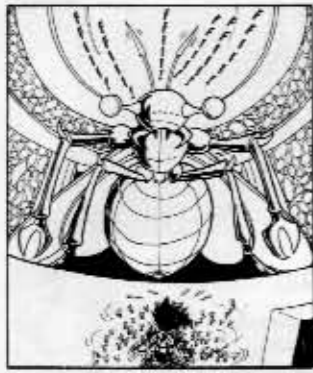
Osa tämän laitoksen tarinoista on piirretty uudelleen – vanhimmat itse asiassa pariinkin kertaan. Tezukalla oli tapana "päivittää" monia vanhoja teoksiaan. Tämän kokoelman tarinoiden graafinen ilme onkin huomattavasti yhtenevämpi kuin alkuperäisistä ilmestymisvuosista (1951–1968) voisi päätellä. Tapa ei toki ole mitenkään emenkuulurnatorin lännessäkään. Piirsihän esimerkiksi Hergé Tinttejä uudestaan.

Syitä materiaalin uudelleenmuokkaukseen on monia. Osaltaan kyse oli taiteilijan halusta pitää tuotantonsa graa-

fiere kuitenkin myös puhtaasti kaupallisia syitä. Astro Boy'n animaatioversio ilmestyi japanilaista TV-ruutuuhin

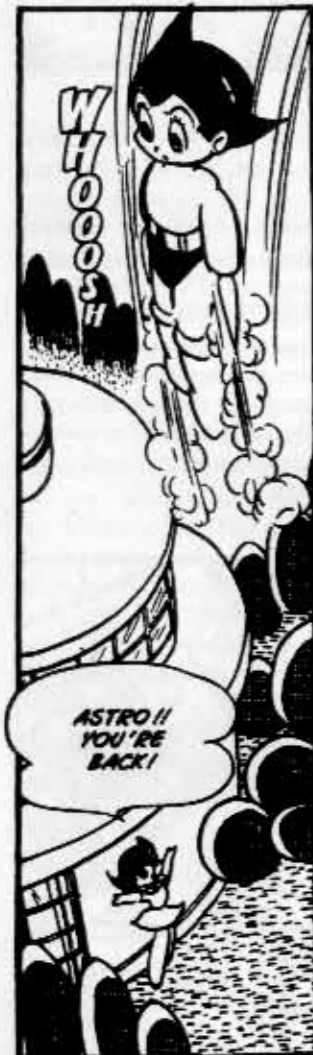
esimerkiksi useimmat päähahmot ole helposti tunnistettavissa. Oli siis syytä päivittää manga vastaamaan animaatiota. Halu yhdenmukaistaa sarjakuva TV-version kanssa ulottui myös pelkkää graafista chostamista pidemmälle. Muuttamissa tapauksissa Tezuka muutti uusintaversiossaan sarjakuvan tarinan vastaamaan animaatioversion juonenkänteitä.

Muutamien teosten tapa- uksissa uudelleenpiirtämisen motivoi silkka käytännön pakko. Esimerkiksi Jungle Taitei -mangan alkupuoli on piirretty uudelleen, koska originaalit hävisivät, eikä sen aikainen painotekniikka mahdollistanut riittävän hyvää painojälkeä vanhoista painoksista kopiaamalla.

Moniin uudelleen piirrettyihin tarinoihin Tezuka on liittänyt lyhyen sarjakuvamuotoisen esipuheen, jossa hän kertoo tarinan taustoista.

Nämä esipuheet ovat usein hyvin mielenkiintoista luettavaa, sillä ne kertovat paljon paitsi Tezukan omista näkemysistä ja aikomuksista tarinoiden suhteen myös asenteiden muuttumisesta ja sarjakuvan ja sen lukijoiden kehitymisestä. Lisäksi esipuheissa on usein muutamia ruutuja alkuperäisestä versiosta. Tyyllillinen ero versioiden välillä on melkoinen ja niiden vertailu kuvaa selkeästi Tezukan kehitymistä taiteilijana.

Sympaattinen pop-kulttuurin ikoni

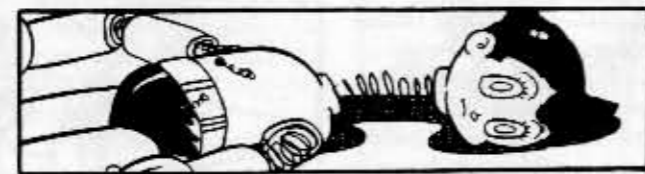
Astro Boy ei ollut ensimmäinen tieteismanga eikä sarjan nimihenkilö itse mangan

ensimmäinen robotti. Ei ole kuitenkaan pienintäkään epäilystä siitä, etteikö juuri Astro Boy'n suosio olisi suurin yksittäinen syy siihen, miksi roboteista on tullut Japanissa samanlaisia populaarikulttuurin ikoneita kuin vaikka karjapaimenista amerikkassa.

Yksi syy hahmon suosioon löytyy Tezukan huomattavan myönteisestä suhtautumisesta luonnontieteisiin. Astro Boy'n atomikäyttöisyyttä ei pidetä ongelmana, pikemminkin päin vastoin. Myöskään robotit tai keinoälyt eivät automaattisesti ole maailmanvalloitusta yrittäviä hirviöitä. Ero esimerkiksi saman aikakauden paranoideihin amerikkalaisiin tieteistarinoihin ja -elokuviin on melkoinen. Robotti persoonattomana uhkana ei varmaan olisi ollut lainkaan niin kestävä hahmo kuin robotti sympaattisena sankarina.

Vaikka Astro Boy on suunnattu aika nuorelle yle-

sölle – lähinnä kouluikäisille pojille – sen aihevalinnat ovat huomattavan aikuisia ja suorastaan vaativia. Jo sarjan taustatarina on varsin synkeä ja tuo mieleen muistumia vanhoista

lastaan. Idealismin ja realiteettien kohtaaminen on kuitenkin karu. Vaikka Astro Boy voitaa tankit mennessä tullen, hänen atomiparistostaan loppuu lopulta virta, ja seuraavana päivänä amerikkalaiset pommikoneet palaavat ja pommittavat puolustuskyvyttömän kylän maan tasalle tappaen kaikki – myös äidin ja lapsen.

Ajatuksia viihteen varjolla

Vaikka monien tarinoiden maailmankuva tuntuu nyky- lukijasta korostetun mustavalkoiselta ja vanhanaikaiselta, aikalaisperspektiivistä katsoen sarjan hahmot ovat suorastaan hämmästyttävän moniulotteisia. Sankarikin tekevät vääriä asioita vääristä syistä ja useimmissa konnis-

sakin on häivähdys oikeamielisyyttä. Monet tarinat käsittelevät myös oikeutuksen problematiikkaa: saako vääryyttä vastaan taistella vääryydellä? Onko väkivalta koskaan hyväksyttävä vaihtoehto? Voiko ylipäätään aina tietää etukäteen mikä on oikein ja mikä väärin?

Toisaalta on kyllä syytä huomauttaa, että vain harvat Astro Boy'n tarinat ovat näin sanomallisia tai osoittelevia. Useimmissa niissä on pääasiana jännittävät seikkailut

eksoottisissa paikoissa Jules Vernen ja muiden seikkailukirjallisuuden klassikoiden hengessä.

Jotain ajattoman puhuttelevaa tässä atomipinokkiassa kuitenkin on. Sarjaa ei voi lukea pelkästään historiallisena muistomerkkinä tai kuolleena klassikkona, vaan tarina tarttuu väkisin kiinni. Se haluaa kertoa tarinan, viuhdyttää, herättää ajatuksia. Se tekee, mitä vain fiktion parhaimmisto voi tehdä: siirtää lukijansa hetkeksi jonnekin muualle.

Jotain kertonee sekin, että Hollywoodissa on tekeillä viimeisintä tietokonetekniikkaa käyttävä kokoillan Astro Boy -animaatio. On sääli, jos moderni yleisö tosiaan tarvitsee siloitellun ja viimeisintä huutoa olevan tulkinnan, kun alkuperäinenkin on vielä yhtä ilmaisuvoimainen kuin ilmestyessään.

Toisaalta, jos Tezuka olisi elossa, hänkin varmaan haluaisi kokeilla uusinta uutta tekniikkaa ajattomien tarinoidensa kertomiseen. ■

Tezuka ja Miyazaki joutavat Japanissa museoon

Japanin sarjakuva- ja animaatioosuuksien museot vetävät roimasti kävijöitä, välillä jopa liian paljon.

Sangen futuristiseen tyyliin rakennettu Osamu Tezukan museo T.O.M.M. eli Tezuka Osamu Manga Museum talo sijaitsee Takarazukassa, Tezukan lapsuuden kaupungissa. Se taas on Kansain alueella, Osakan ja Koben kaupunkien välissä.

Melko ahtaalle tontille huvipuiston – Takarazuka Familyland – kylkeen työnnetyn museon pyöreä torni nousee muutaman kerroksen korkeudelle toimien maamerkinä. Sisäänkäynnin vieressä on Hollywoodin malliin Tezukan eri hahmojen käden- ja jalanjälkiä betonilaatoissa.

Ensimmäiseksi kohdattavat pysyvät näyttelyt esittelevät Tezukan suhteen Takarazukaan (kaupunki on museon sponsori) ja mestarin työn. Sen samoin kuin hänen luomiensa hahmojen määrä on hämmästyttävän suuri. Kerroksen perällä on puolensataa henkeä vetävä sali, jossa pyörii jatkuvasti Tezukan animaatioita.

Toisen kerroksen näyttelyt vaihtuvat kolmasti vuodessa. Niiden aiheet nousevat Tezukan tuotannosta eli valinnanvaraa on. Tuoreisiin näyttelyihin kuuluu Metropolis, Tezukan sarjakuvan pohjalta hiljan valmistunut pitkä piirroselokuva.

Kerroksen toisella puolella on seinä, jossa ovat esillä kaikki Tezukan puolentuhatta sarjakuvakirjaa. Se on vaikuttava näky, joka saa itse kunkin tuntemaan itsensä laiskaksi. Salin toisella seinällä taas on kirjasto, josta voi poimia haluamansa mangat luettavaksi, vaikkapa takanurkkauksen viidakko-osastolle. Salin keskellä on vielä videohuutuja, joista voi ihailia Tezukan animaatioita.

Kellarikerroksessa on sitten varsinainen pyhättö: Osamu Tezukan työhuoneen kopio. Sen viereinen manga- ja animeluokka piirustuspyötyneen taas on kopio sarjakuvissa esiintyneestä Astro Boy'n robottitehtaan sisustuksesta.

Ja tietysti talossa on kauppa, josta voi ostaa Osamu Tezukan tuotantoon liittyvää tavaraa. Ei liene yllätys, että sitä on runsaasti.

Museo on rakennettu kauttaaltaan sarjakuvan tieteistarinoiden näköiseksi. Sen arkkitehtuuri ja sisustus edustaa jonkinlaista 50-luvun käsitystä avaruusajan tulevaisuudesta. Rakennus on suureksi museoksi pieni, mutta

se on japanilaisella taidolla mahdutettu hyvin täyteen tavaraa.

Kävijöitä 1994 avatussa museossa riittää, museossa käy koko ajan melkoinen vilskke. Elokuviin ja videoruuduille pääseminen on työn takana ja kirjaston sadat sarjakuvatkin ovat ahkerassa käytössä.

Tezukan museon tungos ei kuitenkaan ole mitään verrattuna syyskuussa 2001 Tokion laitamilla Mitakassa avattuun Hayao Miyazakin Ghibli-museoon. Se toimii tehokkaasti pitääkseen liit kävijät loitolla.

Museoon ei pääse lainkaan ilman ennalta tietynä päiväksi ostettua lippua, ja ulkomaalaisten on ostettava museon pääsylippuvoucher etukäteen Japanin ulkopuolelta. Lippujen myyntijärjestelmä muistuttaa mutkikkua deltaan valtiollisia turvatoimia.

Jos suomalainen haluaa piipahtaa Miyazakin museossa, hänen on tilattava lippuvoucher oman maailman alueensa Japanin matkailutoimistosta. Euroopassa niitä on kolme. Lipun voi joko ostaa toimiston tiskiltä tai tilata muutoin.

Kuluvan ja kahden seuraavan kuun lippujen myynti alkaa kuun ensimmäisenä päivänä. Niitä on myynnissä 200 koko Japanin ulkopuolisessa maailmassa päivää kohti. Yksi asiakas saa ostaa enintään kuusi voucheria.

Voucheria ostettaessa tarvitaan museokävijän passin numero, osoite, puhelinnumero, kansallisuus ja tietysti nimi. Tiedot kirjataan voucheriin, jonka voi oikeana päivänä museoon saapuessaan muuttaa passinsa esittämällä pääsylippuksi. Sitten vain sisään.

Ghibli-museo on myös melko nihkeä julkisuuden suhteen. Paikalla vieraillelle toimittajalle esitettiin pyyntö, että hän ei kirjoittaisi museosta mitään, koska julkisuus tuo yhä lisää kävijöitä. Emme siis kirjoita museosta mekään.

Heikki Jokinen

